

آموزش زبان در بستر مجازی

فاطمه فضلعلی
دبیر زبان منطقه ۱ تهران

مؤلف: نادر حقانی
ناشر: امیرکبیر ۱۳۸۶

یاددهی - یادگیری و مدیریت تدریس می‌تواند قابلیت رهگیری، پی‌گیری و ارزیابی به موقع را فراهم آورد، از اتلاف وقت متعلم جلوگیری کند و دریافت بازخوردهای معلمان را برای ارتقای کیفیت یادگیری زبان در پی داشته باشد. مؤلف سعی کرده است که با شناسایی هرچه بیشتر محیط چهارم فناوری ارتباطات و اطلاعات (فاوا) و بهره‌برداری هرچه بیشتر و بهتر از آن در محیط‌های آموزشی کشور، باعث ارتقای آموزش زبان در میان معلمان و رشد سطح دانش فنی و فناوری در مراکز آموزشی شود و اثربخشی یادگیری زبان را در محیط مجازی تقویت کند.

کتاب مشتمل بر سه فصل است: فصل اول بر یادگیری زبان به عنوان یکی از راه‌های اصلی برقراری ارتباط با دیگر جوامع و فرهنگ‌ها تأکید کرده است. رسانه‌های آموزشی در گذر زمان، به منظور تحریک حواس بینایی و شنوایی مخاطب، از دو گروه

است. یکی از ویژگی‌های این روش، امکان شخصی‌سازی آموزش است. پیامد چنین محیطی، موقعیت متفاوت متعلم و نقش جدید معلم خواهد بود. محیط‌های یادگیری زبان عبارت‌اند از: خانواده، مدرسه و جامعه. به وجود آوردن محیط چهارمی در کنار سه محیط فوق و عینیت بخشیدن به آموزش زبان در این محیط، مستلزم توجه دقیق‌تر به سه زاویه‌ی معلم، منابع آموزشی و متعلم در حیطه‌ی یادگیری و نگاهی عمیق‌تر به سه وجه عمده‌ی «ارتباطات و اطلاعات»، «مدیریت مراودات و تعاملات» و «فرایند یاددهی - یادگیری» در مثلث آموزش مجازی است.

آموزش زبان خارجی در بستر مجازی، به دلیل توجه دقیق‌تر به مهارت‌های کلاسیک و خرده مهارت‌های هر کدام از آن‌ها، و تقسیم‌بندی و واگذاری جنبه‌های روان‌شناختی و زبان‌شناختی هر یک به عامل انسانی یا ماشینی، موجب پردازش بهینه‌ی داده‌های زبانی و تحصیل سهل‌تر و استحکام بیشتر مهارت‌های زبانی می‌شود. به این ترتیب، فرایند

زبان پیچیده‌ترین و بدیهی‌ترین ابزار ارتباطی انسان با محیط پیرامون خویش است. از طرف دیگر، ساده‌ترین عامل و در عین حال، بزرگ‌ترین مانع تعامل بین انسان‌ها محسوب می‌شود. در دهه‌های گذشته، متخصصان آموزش زبان، به دنبال یافتن راه‌های نوین آموزش زبان و خروج از آموزش‌های متعارف و سنتی بوده‌اند. با توجه به عصر فرا ارتباطی و اینترنتی، امروزه استفاده از شیوه‌های مجازی و محیط چهارم که مبتنی بر فناوری ارتباطات و اطلاعات است، بستر مناسبی برای یادگیری و انتقال مفاهیم و اصول زبان فراهم آورده است.

کتاب، با تأکید بر شناخت فناوری ارتباطات و اطلاعات (فاوا) و پیشرفت‌هایی که در این زمینه به وقوع پیوسته و بر حوزه‌ی آموزش‌های زبان تأثیر گذاشته‌اند، به معرفی ویژگی‌های آموزش زبان به روش مجازی پرداخته

«رسانه‌های تصویری» و «رسانه‌های صوتی» بهره گرفته‌اند. در همین راستا ابداع رسانه‌های الکترومغناطیسی و دیجیتال، به خصوص اینترنت، فلسفه‌ی «آموزش از راه دور» را با افق‌های جدید مواجه کرده است. این ابزار، سرعت انتقال دانش از معلم به متعلم را با واسطه انجام می‌دهد و تعامل این دو عنصر را کارآمد خواهد کرد.

انواع آموزش از راه دور عبارت‌اند از: یادگیری مبتنی بر رایانه، یادگیری مبتنی بر اینترنت، سیستم‌های هم‌یاری هوشمند، تدریس برنامه‌ریزی شده، مشاوره از راه دور، و یادگیری در محیط باز و کلاس مجازی. کلاس‌های مجازی بستر آموزش نوین محسوب می‌شوند. تمرکززدایی در آموزش و درگیر ساختن فراگیرندگان با ابزارهای نوین که خود نیاز مبرم به پایه‌های اولیه‌ی زبان دارد، کاربرد «کتاب الکترونیکی» و متن آموزشی اینترنتی را توسعه می‌دهد.

پایش در آموزش الکترونیکی، امکان ردگیری کامل فعالیت‌های یادگیری متعلمان را در طول آموزش فراهم می‌کند. این پایش برای معلمان از آغاز فعالیت انتقال متون، تعاملات و اجرای آموزش کاملاً مثبت خواهد بود.

فصل دوم، با عنوان «آموزش متعارف زبان»، دانش، توانش و کنش زبانی را مورد کنکاش قرار داده است. زبان به عنوان پدیده‌ای ذهنی و انتزاعی، حین کاربرد و به هنگام تجلی در قالب گفتار، متأثر از عوامل غیر زبانی متفاوتی نظیر عوامل روان‌شناسی، عصب‌شناختی و فیزیولوژیکی و هم‌چنین عوامل اجتماعی و فرهنگی است.

نوام چامسکی، دانش زبانی و فعال

آموزش زبان خارجی در بستر مجازی می‌تواند قابلیت رهگیری، پی‌گیری و ارزیابی به موقع را فراهم آورد و از اتلاف وقت فراگیر جلوگیری کند و دریافت بازخوردهای معلمان را برای ارتقای کیفیت یادگیری زبان در پی داشته باشد

زبان برای متعلمان بهره‌برداري کرد. این محیط جدید هم چون اقیانوسی وسیع است و اگر آموزش را نیز در این اقیانوس غوطه‌ور کنید، خواهید توانست مزیت‌های رقابتی زیادی را برای ارتقای سطح آموزش‌های زبانی و علوم دیگر برای جامعه و کشور خود فراهم آورید. مهارت و توانایی به کارگیری «فاوا»، از جمله مهارت‌های کلیدی جامعه‌ی مبتنی بر دانش و اطلاعات است. محیط چهارم یادگیری، با فراهم کردن بستری چندوجهی و پدافند، به سرعت در حال تغییر خود و تأثیر بر سایر محیط‌های آموزشی است. کتاب با ارائه‌ی نمونه‌هایی از آموزش رایانه‌ای و اینترنتی، فضای پیش‌روی مخاطب را در این محیط تجسم بخشیده است.

آموزش در بستر مجازی، همانند آموزش در محیط متمرکز حضوری، یک بسته‌ی آموزشی پیچیده است. قلب بستر مجازی، یعنی آموزش، دارای دو جهت اصلی، یعنی «یاددهی ماهرانه» و «یادگیری فکورانه» است. هدف از موضوعیت دادن به «آموزش زبان در بستر مجازی» و کاربرد آن، اصل بودن و جذابیت بستر مجازی نیست، بلکه به چالش کشیدن توانایی و قابلیت و در نهایت عرضه‌ی امکان بی‌مانندی است که این بستر برای ارتقای کیفیت محتوا و افزایش بهره‌برداري، در زمینه‌ی کسب دانش زبانی و مهارت‌های کلاسیک، در اختیار زبان‌آموز، مدرس و مراکز آموزشی قرار می‌دهد.

شده در ذهن کودک را توانش زبانی خاص آن زبان دانسته است. چهار مهارت اصلی زبان عبارت‌اند از: شنیدن، صحبت کردن، خواندن، و نوشتن، که گاهی با اصطلاحاتی چون مهارت، قابلیت یا توانش نیز از آن‌ها یاد می‌شود. در حوزه‌ی فراگیری زبان، ترتیب کسب مهارت‌های چهارگانه‌ی زبانی به این صورت است که مهارت‌های شفاهی (شنیدن و صحبت کردن) بر مهارت‌های کتبی (خواندن و نوشتن) اولویت دارند. چه در یادگیری زبان مادری و چه در یادگیری زبان خارجی، این مهارت‌ها نقش محوری دارند. نیاز زیست اجتماعی انسان و شدت نیازهای ارتباطی باعث کوشش انسان برای یادگیری زبان می‌شود.

انواع نظریه‌های یادگیری، از جمله نظریه‌ی رفتارگرایی، نظریه‌ی شناختی، نظریه‌ی سازه‌گرایی، هر یک به دنبال تبیین چرایی و چگونگی یادگیری زبان هستند. شیوه‌های متفاوت آموزشی، نقش مؤثری در ارتقای کمی و کیفی یادگیری زبان ایفا می‌کنند و شیوه‌های نوین یادگیری مسئله محور، یادگیری فعال محور، یادگیری پروژه محور و یادگیری پژوهش محور از آن دسته‌اند. «آموزش نوین زبان» (بسترهای مجازی) عنوان فصل سوم کتاب است. این فصل به تبیین محیط چهارم، یعنی فضای مجازی و اینترنتی پرداخته است و تأکید دارد، از این ابزار و محیط باید هرچه مؤثرتر در جهت آموزش و یادگیری